

Loňský rok ombudsmana v kostce: šetření zaměřená na děti v ústavech, odškodňování protiprávních sterilizací či důstojný život pro lidi závislé na péči

15.4.2025 - | Kancelář veřejného ochránce práv

„ Rád bych vyzdvihl důležitý moment loňského roku. V jeho závěru projednávala Poslanecká sněmovna zřízení dětského ombudsmana a národní lidskoprávní instituce. Před několika týdny byl vznik obého již definitivně schválen. Česká republika tak dala najevo, že má zájem práva dětí i lidská práva obecně nejen dodržovat, ale také je aktivně prosazovat a předcházet jejich porušování. Na nové povinnosti se naše kancelář intenzivně připravuje. V tuto chvíli nás od nich totiž dělí už jen pár týdnů. Začneme je vykonávat, jak nám předepisuje zákon, od 1. července. Veřejnost má od dětského ombudsmana velká očekávání. Jde o velké množství úkolů, které zvládne jen s dostatečným zázemím a odborníky, kteří mu budou pomáhat. Nyní je na státu, aby ukázal, že obě instituce nezřídil jen formálně. Pevně věřím, že zajistí také finance pro jejich efektivní fungování. Děti si to zaslouží.“ připomněl jeden z milníků roku 2024 ombudsman Stanislav Křeček.

Přestože téma dětského ombudsmana ve veřejném prostoru silně rezonovalo, nelze opomenout řadu dalších důležitých oblastí, kterým se ombudsman loni věnoval.

Prověřil například životní podmínky lidí v zařízeních různých typů – od tzv. dětských domovů, přes psychiatrické nemocnice až po věznice. Nejvíce návštěv uskutečnil právě v zařízeních určených dětem. Šetření ombudsmana opakovaně ukázala, že stát často nezvládá pomoci dětem s jejich rozličnými potřebami a problémy. Zaměstnanců v zařízeních není dostatek a chybí i nastavení metod práce s dětskými traumaty či agresí. Česko navíc stále váže zastaralý zákon o ústavní a ochranné výchově.

Lepší zprávy se týkají malých dětí do 3 let věku. *„Nejen v minulém roce, ale i letech předchozích jsme se věnovali také tomu, jak se žije nejmladším dětem umístovaným do ústavních zařízení. Právě u nich měl český systém jeden z největších dluhů. Velmi mě těší, že bolest v podobě tzv. kojeneckých ústavů se s posledním dnem roku 2024 stala minulostí. Další zlomové datum nastane 1. ledna 2028, kdy již nebude možné do ústavů umisťovat ani děti do 7 let. Je důležité, aby na to byl systém včas připraven,“* upozornil zástupce ombudsmana Vít Alexander Schorm, který se této problematice intenzivně věnuje.

Odškrtnout si může ombudsman i další úkol, v němž se angažoval. Kvůli chybějící možnosti efektivně řešit problémy lidí se sociální službou prosazoval zavedení nezávislého stížnostního mechanismu. Situace se od března tohoto roku mění, a to díky novele zákona o sociálních službách.

V hledáčku ombudsmana naopak stále zůstává příspěvek pro lidi závislé na péči. Ti u nás často postrádají dostatek peněz k zajištění svých základních životních potřeb, jako je hygiena nebo stravování. Taková situace jim brání vést nezávislý a důstojný život. I když Poslanecká sněmovna schválila navýšení příspěvku v nejvyšších stupních závislosti, v prvním a druhém stupni je příspěvek stále nedostatečný.

Ombudsman se znovu zabýval také případy souvisejícími s odškodněními za protiprávní sterilizace. Poukazoval na pochybení, kterých se při vyřizování žádostí dotčených žen dopustilo Ministerstva zdravotnictví, a podařilo se mu dosáhnout posunu. „*Ministerstvo v rozporu s rozhodnutími soudů odmítalo žádosti žen, které neměly zdravotnickou dokumentaci. Překračovalo lhůty pro vyřízení žádostí a s žadatelkami nedostatečně komunikovalo. Podařilo se nám však dosáhnout dohody a ministerstvo postupně začalo informovat ženy o aktuálním stavu jejich prozatím nezodpovězených žádostí a přehodnocovat žádosti zamítnuté,*“ vysvětlil ombudsman Stanislav Křeček.

Na první pohled méně viditelnou, přesto však důležitou oblastí, na kterou se ombudsman zaměřil, je přístupnost. Tou se rozumí dostupnost budov, informací a služeb pro všechny lidi. Kancelář ombudsmana se snaží jít příkladem, proto kromě výzkumů a zveřejnění praktických informací sama usiluje o přístupné fyzické i virtuální prostředí.

S předchozím tématem do jisté míry souvisí i snaha ombudsmana o změnu současné podoby úředního jazyka. Nesrozumitelné formuláře či úřední dopisy, jejichž význam se skrývá za neznámými slovy a paragrafy, taková je zkušenost většiny lidí. Ombudsman usiluje o to, aby stát komunikoval přístupněji a srozumitelněji. To pomůže i úřadům, aby lidé lépe přijímali jejich sdělení.

Z loňského roku připomeňme několik podnětů, kde nesrozumitelnost jazyka a úředních pravidel hrála podstatnou roli. Jednalo se třeba o případ matky čtyř dětí, která žádala o příspěvek na bydlení, ale chybou Úřadu práce ji nezískala, nebo o ženu z Ukrajiny, která nedostala humanitární dávku. Z jiného soudku je například Národní sportovní agentura a její nejednoznačné a málo konkrétní podmínky pro žadatele o dotaci.

https://www.ochrance.cz/aktualne/lonsky_rok_ombudsmana_v_kostce_setreni_zamerena_na_deti_v_u_stavech_odskodnovani_protipravnich_sterilizaci_ci_dustojny_zivot_pro_lidi_zavisle_na_peci